

С Т А Н О В И Щ Е

От: *Проф. д-р Тилчо Колев Иванов; Пенсионер
Икономика и управление (Отбрана и сигурност)*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност „Социология“* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Радослав Тихомиров Стаменков*
Тема на дисертационния труд: *„Трафик на хора за трудова експлоатация“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № 1045/11.05.2020 на Зам.-ректор по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е обучаван по докторска програма към катедра „Икономическа социология“, Общикономически факултет на УНСС по научна специалност „Социология“ съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 1211/16.05.2017 г. Обучението се осъществява при задочно и субсидирано от държавата обучение през периода 04.04.2017 до 04.04.2021 г. с научен ръководител доц. д-р Георги Светлозаров Петрунов.

Докторантът е роден през 1975 г. Завършил е средно образование с профил английски език през 1998 г. в 114 Английска езикова гимназия в гр. София. В периода 1996-2000 г. е придобил магистърска квалификация по специалност „Културология“.

Работи последователно като програмен координатор на Българско сдружение за честни избори и граждански права (1996-1999 г.), организационен секретар Правна инициатива за ЦИЕ на Американска адвокатска асоциация (1999-2006 г.), програмен координатор на международната организация по миграция (2006- 2011 г.) и от 2011 г. до сега е ръководител на Мисия на Международната организация по миграция в България.

По време на докторската подготовка е изпълнил индивидуалния план за работа една година преди предвидения срок.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Предложеният за рецензиране дисертационен труд има обем 212 стр. Включва списък на съкращения, увод, четири глави, заключение, приложения и използвана литература.

В увода авторът характеризира престъпния характер, глобалния мащаб на трафика на хора (ТХ) и проблемите, пред които са изправени ЕС и България за подпомагане на жертвите на трафика. Привежда данни на ЕК, според които страната е лидер сред първите пет държави, източници на ТХ от 2010 г. до сега. Очертава спецификата на видовете трафик на хора и подчертава тенденцията за нарастване на трафика с цел трудова експлоатация (ТЕ). Показва дефицит и необходимост от изследвания на този трафик в страната. Аргументира **актуалността** на изследването със значимостта на свързания с този трафик престъпление и липсата на изследвания на проблема.

Избраният **обект** на изследване - трафика на хора за трудова експлоатация (ТХТЕ), **предмет** (формите за него и мерките за тяхното противодействие), **цел** (да се изследват основни форми за реализация на ТХТЕ и политиките за неговото противодействие), **задачи** (анализ на влиянието на глобалната миграция за интензифициране на трафика, сравняване на формите на робство и трафик, предлагане на теоретична концепция за трафика, емпирично изследване на неговите форми, проучване на политиките за противодействие и предлагане на възможности за подобряване), изследователската **теза** (ТХТЕ е престъпление, което се интензифицира в условията на глобална миграция) и четири хипотези, изследователски методи, ограничения на изследването и предлагана структура са добра системно-аналитична рамка за изграждане и провеждане на изследването.

Препоръчително е в към тези елементи в увода да се добавят и потребителите, както това е направено в автореферата на труда. Изследването използва богата информационна база, достоверността на която също е добре да бъде декларирана в увода. В него е отделено внимание, направено е описание и анализ на съществуващите проблеми на ТХТЕ. Идентифициран е престъпния характер на този трафик, представляващ заплаха за сигурността и човешките права, неговия мащабен характер, подпомагащи жертвите организации, въздействащите фактори. Посочените като предмет на изследване мерки, насочват към проблеми на политиката, националното и европейско и законодателството

с разностранен характер, които е добре също да се подчертаят в увода на труда.

Основните глави на изследването – историческа реконструкция на миграцията и ТХ в условията на глобализация, теоретична концептуализация на ТХТЕ, емпирично изследване на ТХТЕ в България и противодействие на ТХТЕ са логично построени. Приложеният от автора подход за анализ на тематичната проблематика е напълно приемлив. След изясняване на историческия контекст на миграцията, разработване на теоретичните аспекти и емпиричен анализ, изследването се фокусира върху противодействието на трафика. Възникващите проблеми имат политически характер и не могат да бъдат решени с едностранни институционални мерки. Това виждане на автора е потвърдено от приемането на глобалната три компонентна парадигма „3П“ и нейното развитие, включваща преследване на трафикантите, подкрепа на жертвите превенция на трафика, международно сътрудничество и .

Използваните 172 източника, от които 117 на английски език и 10 нормативни акта показват задълбочено познаване на публикациите в чужбина и страната по темата на труда.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Научните и научно-приложни резултати са продукт на решаваните задачи от изследването. По-съществените от тях са:

- Характеризирани са съвременните миграционни форми на движение на хора по вид, тенденции, мащаб и икономическа значимост.
- Характеризирани са миграционните движения на Балканите и е установено изместване на останалите видове (насилствена и етническа) от трудова миграция.
- Развита е тезата ТХТЕ да се разглежда в светлината на трудовата миграция, функция основно на социално-икономическите условия и политики и търсенето на евтина работна ръка.
- Аргументирана е тезата ТХ да се определя като модерна форма на робство и са разкрити факторите, които интензифицират неговото развитие.
- Анализ на моделите за дефиниране на престъплението ТХ и акцент върху приемането му като опасност за националната сигурност.
- Анализ на концепцията за експлоатация и дефиниция на понятието за нея.
- Анализ на ТХТЕ през призмата на социологическите теории и концепции за престъпността и престъпното поведение.

- Проведено емпирично изследване на проявите на ТХТЕ, установяващо основните фактори, профили на жертвите, формите за набиране и контрол, основните икономически сектори и форми на експлоатация и свързаните престъпни дейности.

- Аргументация на „3Р“ парадигма и „5Р“ модел за глобален пакет от политики за противодействие на ТХ.

- Анализ на националните политики за противодействие на ТХТЕ (оценки, законодателство, преследване на трафикантите, подкрепа на жертвите, превенция на ТХ, предизвикателства и перспективи за подобряване на противодействието.

Основните резултати подкрепят лансираната теза на автора за престъпния характер на ТХТЕ, което се интензифицира в условията на глобална миграция. Предложените мерки могат да бъдат полезни, както за актуализиране на текущата политика, така и за прилагане на комплексна политика за справяне с него.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Научно-приложни приноси според автора са в четири направления:

- Изведени основни характеристики на престъплението ТХТЕ.
- Изяснени са характеристиките, различията и сходствата между формите на робство и на ТХТЕ, и интерпретация на трафика като модерна форма на робство.
- Емпирично са идентифицирани формите на ТХТЕ.
- Направени са предложения за подобряване на политиката за ТХТЕ.

Приемам предложените от автора научни приноси, прилагането на които в практиката за страната несъмнено ще подобри ефективността на политиката за ТХТЕ в страната.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния труд са направени четири самостоятелни публикации, вкл.: „Миграция и трудова експлоатация“ (2018); „Борбата с трафика на хора и устойчиво развитие“ (2019); „Трафик на хора с цел трудова експлоатация: дефиниране и противодействие“ (2020) и „Precarious work and human trafficking - global challenges, global solutions“ (2019).

Първите три публикации са доклади, издадени в трудове на конференции на УНСС. Четвъртата публикация е отпечатана в Будапеща в трудове на конференция на тема „Knowledge Based Sustainable Development“ (2019).

Съдържанието на публикациите съответства на тематиката на докторския труд и осигурява публично представяне на получените резултати от изследването.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява синтезирано и коректно съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

По докторския труд имам следните бележки и препоръки:

- Препоръчвам сравнително проучване на опита на страните в преход и на Балканите за идентификация на разлики в националните политики за справяне с проблемите на ТХТЕ.

- Въпреки трудностите за определяне на количествени оценки на икономическите и социални индикатори на страната, прилагането на регресионен анализ на зависимостта на ТХТЕ от тях би могло да определи приоритети на политиката за решаване на възникващите остри проблеми.

- Препоръчвам монографично издание с цел по-широко публично представяне на значимите приноси от изследването на кандидата.

Тези въпроси могат да се разглеждат като препоръки за следващата публикационна дейност на кандидата. Те не променят високата оценка за качеството на предложения за защита дисертационен труд.

Заклучение

Като цяло научният труд изследва актуален, комплексен, значим и сложен обществено-икономически проблем. Засяга важни теоретични, методически и практико-приложни въпроси, свързани с преодоляването на проблемите на ТХТЕ в страната. Поставя си предизвикваща цел. Използва ясен и логичен стил на изложение, добре обосновани аналитични резултати и приноси с изследователска новост. Демонстрира компетентност, задълбоченост, добросъвестност и добра информационна осигуреност на изследването. Постига целите и задачите на изследването.

Получените резултати съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и на Правилника за неговото приложение, което ми дава основание да предложа на Уважаемото научно жури на УНСС да даде образователната и научна степен „доктор“ на Радослав Тихомиров Стаменков по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност „Социология“.

София, 05.06.2020 г.

Член на жури:

/Проф. д-р Т. Иванов/